

Dr. Durmuş HOCAOĞLU:

**2023 SENESİNDE
TÜRKİYE MEVCUT
OLMAYABİLİR!**

2009 Türkiye Cumhuriyeti'nin
Bitiş Senesidir!

2023- 2023'ün dergisinin 100ncü sayısı sebebiyle Türkiye'nin organik aydını olarak nitelendirdiğimiz isimleriyle söyleşiler gerçekleştiriyoruz. Sizden öncelikle içinde bulunduğumuz durumu tanımlamanızı istiyoruz. Nasıl bir Türkiye'de yaşıyoruz?

D. Hocaoglu- Çok teşekkür ederim. Önce şahsıma gösterdiğiniz alâkadan dolayı teşekkür ederim, sonra bugüne kadarki yayın çizginizde gösterdiğiniz hassasiyetlerden dolayı teşekkür ederim ve son olarak da, 2023 dergisinin yüzüncü sayısını doldurmuş olmasından dolayısıyla tebriklerimi, daha da mükemmelleşerek devam etmesi temennilerimle iletme isterim.

2023, ismini, zannedirim, Cumhuriyet'in 100. yıldönümü için ve bir asrı devirmiş Cumhuriyet ile daha mükemmelleşmiş bir Türkiye hasreti ve tasavvurunun sâiki ile seçmişsiniz. Ama korkarım ki, İsâ'nın takvimiyle 2023 senesinde bir Türkiye bile mevcut olmayabilecek. Hayli bir uzun zaman önce, zihnimde, Emevî saltanatının sâdece seksenaltı yıl sürmesi ile, bilemediğim bir sebepten dolayı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ömrü arasında bir paralellik kurulmuştu: Tıpkı, Sezar, bir gün senatoya giderken kör bir dilencinin, O'na, "Sezar! Mart'ın 15'inden kork!" diye ihtar etmesi gibi, içimden bir ses de bana sık-sık "Durmuş! 2009'dan kork!" diye ihtar edegelmiştir, senelerden beri. Vâkıa, o vakitlerde hâfızamda kalan bu sayıda üç yıllık bir hata yaptığımı çok geçmeden öğrendim, ama, içimdeki sesin tarihi değişmedi: 2009! 28 Şubat'tan sonra, hatırlarsınız, muhtıracı generallerden biri, çok kaba bir şekilde kendi milletine meydan okuyarak, "Bin yıl da sürse bu savaşı devam ettireceğiz" demişti; o sıralarda çıktığım bir televizyon programında konu 28 Şubat meselesine gelince ben bunu hatırlatarak "Acaba o general bin yılın ne demek olduğunu, bin yıl devam edebilmiş kaç imparatorluk var, acaba biliyor mu; bu soruya cevap verirken, Osmanlı'nın altıyüz yıldan biraz fazla ömrü olduğunu unutmamalıdır; benim sorum daha başka: Acaba Türkiye'nin önünde otuz yılı var mı diye hiç düşündümü?" demiştim. İşte benim endişem bu; bunun bir saplantı olduğunu düşünebilirsiniz, belki de öyledir ve hiç olmayacak bir kuruntudur, inşallah, ama zihnimin hep bir yerinde, "Türkiye Cumhuriyeti de seksen altıncı senesinde bitecek mi" korkusu hep tutundu ve hiç üzerimden atamadım bugü-

ne kadar. Bu, aşırı derecede rahatsız edici, aşırı derecede tedirginlik verici bir beklenti. Tabii, “beklenti” kelimesi hep olumlu mânâda kullanılıyor, fakat olumsuz anlamda da bir kullanımı vardır. İşte, şimdi, zannediyorum korktuğum başıma geliyor; bu sene, Türkiye Cumhuriyeti’nin bana göre bitiş senesidir. Tabiatıyla, “gelecek”-in, “hâzır” değil “gaaib”, karanlıklara gömülü olduğunu, gaybın anahtarlarının da münhasıran Allah’ın katında bulunduğunu ve dahi, tarihin kaotik vâsını hatırlarsak, akşamdan sabaha çok şeyin değişebileceği fikrinden hareketle, gelecek hakkında profetik konuşmaların anlamsızlığı sonucuna varıp rahatlayabiliriz. Ama ben bunu yapamıyorum; evet, tarih kaotiktir ve “kelebek etkisi” de bize hiç akla gelmeyecek şeylerin âniden zuhur edebileceğini söylüyor, ama bu kadar teselli bana pek anlamlı gelmiyor. Endişelerimi artıran en mühim sebepler olarak, Avrupa Birliği üyelik sürecini, sonra 28 Şubat ile birlikte, bu devletin taşıyıcı yükü, omurgası olan muhafazakâr kesimde sinsice yayılan kozmopolitanizmin yıkıcı, ölümcül etkilerini, ilâveten, etnik ayaklanmanın bastırılmayıp teslim olma safhasına varılmış olunmasını ve son olarak da, Türkiye’yi tasfiye etme politikaları takip eden bir hükümetin yedi yıldır iktidarda bulunmasını görüyorum. Bu hükümetin daha henüz yeni kurulmuş olduğu sıralarda, bu kadronun bir anlamda, “Türkiye’yi tasfiye etme hükümeti” olacağı meâlinde bir yazı yazmıştım; bu kanaatimi, bugün de muhafaza ediyorum. Niçin denecek olursa, bu sorunun cevabının, bu kadronun uzantısı olduğu İslâmcı akımının geçirmiş olduğu istihâle sürecinde aranması gerektiğini söyleyebilirim.

“Haldun’u Anlamayan İslâmcılık Sukût-u Hayâle Uğradı!”

2023- Bu süreçten biraz bahsedebilir misiniz? Nasıl bir dönüşümdür yaşananlar?

D. Hocaoglu- İmdi, bundan epeyce bir vakit önce bir yazımda da dilim döndüğünce anlatmağa çalıştığımı burada muhtasaran ifâde edecek olursam: İslâmcılık; İslâm dünyasının içine düşmüş bulunduğu derin krizi açıkça ve gizlenemez bir tarzda iliklerine kadar hissetmeye baş-

ladığı XIX. asır Osmanlı’sında ortaya çıkan, zamanla değişik mecrâlardan akararak Cumhuriyet’e de intikal eden, fakat 1960’tan itibaren kökleyle bağlarını kopararak başka renklere bürünmeye başlayan, kültürel ve siyâsî bir akımdır. İslâmcılık’ın tarih sahnesine çıkışı, normal ve tabii değil, gayritabii ve ârizî şartların bir zorlaması olmuştur. Kısaca ifâde edilirse, İslâm’ı sâdece bir inanç ve ibâdetler kompleksi olarak algılamının ötesinde, daha yüksek bir seviyeye yükseltmeyi hedef edinen İslâmcılık; orijin itibâriyle aktif değil reaktif, tepkisel, modernite karşıtı ve fakat ve bunun yanında, birçoklarının iddia ettiğinin aksine, modernite karşıtı olan akımların çoğunluğu gibi modern bir harekettir. İslâmcılık, bir karşı-harekettir; gerek bir din, gerekse bir kültür ve medeniyet olarak İslâm’ın ve aynı zamanda geçen asırda İslâm dinince O’nunla neredeyse özdeşleşmiş bulunan Osmanlı’nın git-gide tedâvisi zorlaşan, kronikleşme eğilimine girmiş bulunan kan kaybına karşı bir çâre, bir kurtarıcı olarak çıkmıştır. Ve yine bir karşı-harekettir; genel anlamda “Modernite”ye karşı bir harekettir. Yine çok kestirmeden gidecek olursak, diyebiliriz ki, İslâmcılık’ın gâyesi, hem güç kaybını önleyerek yeni bir siyâsî yükselişe geçmek ve hem de İslâmî bir dünya te’sis etmek idi. Bu itibarla Batı karşıtı olduğu kadar, tabia-

tyla Batılılaşma karşıtı idi de. Lâkin, mâzîyi aynen, bire-bir ihyâya veya geri çağırmaya değil, kendi kökleri üzerinde kendi geleceğini yeniden ve yeni baştan inşâa, yâni “kökü mâzide olan âtî olmaya” yöneliyordu ve bunun için de modernitenin dilini, düşüncesini ve metodlarını kullanmaya gayret ediyordu. Aynı zaman diliminde aynı yatakta akan farklı bir akım olan, Batı gümrüğünden gelen her şeyin sorgusuz-sualsiz baştacı edilmesini temel prensip ittihaz edinen Batıcılık’ın aksine, seçme ve süzmeci davranarak... Yine İslâmcılık modern bir hareketti; zîra, bir güç talebinde bulunuyor, aslî hedefine vasıl olabilmek için siyasileşiyordu; daha doğrusu bütün ekümenik dinler gibi İslâm dininin de ayrılmazı olan “devlet” hedefini modern bir formatta ele alıyordu.

İslâmcılık, bunun yanında, bilhassa Osmanlı merkezli bir “İttihâd-ı İslâm” idealine de yönelmişti. Zîra teorisyenleri, gerek Osmanlı’nın ve gerekse de topyekûn İslâm dünyasının çözülmesinin en önemli sebeplerinden birisi olarak, Müslümanların aralarında birlik bulunmayışının olduğunu düşünüyorlardı ki, bu tıpkı Türkler’in Avrupa’da ilerleyişini, Doğu (Ortodoks) ve Batı (Katolik) Kiliseleri ve Avrupa millet ve devletleri arasındaki derin ihtilâflar yüzünden bir Hristiyan Birliği’nin gerçekleşmemesine bağlayan açıklama modeline andırıyordu.

Ve bir de İslâmcılık, bir yandan en geniş mânâda bütün Müslümanları, daha dar kontekste ise Osmanlı tebaası Müslümanlarını bir tek millet telâkkî etmekle de, bir tür “milliyetçilik” öngörüyordu. Fakat tarihî gelişmeler başka mecrâda ilerlemeye başlamıştı. İşte İslâmcılık, bu ahvâl ve şerâit tahtında, bütün bu gelişmelere karşı bir kurtuluş reçetesi olarak ve baskın bir biçimde radikal bir “Batı-karşıtı” karakterle ortaya çıktı ve küçümsenmeyecek sonuçlar da aldı. Ancak, ne var ki, gelişmeler, Haldun’un, millî asabiyyenin dinî asabiyyeye göre öncelikli olduğunu ihtar eden tezini görmezlikten gelen İslâmcıların sukût-u hayâli ile noktalandığını ve “İttihâd-ı İslâm”ın sâdece bir fantezi olduğunu gösterdi. Bu konuda Said El Husrî ile Ziya Gökalp arasındaki tartışmalar bile başlı başına bir ders niteliğindedir. Netîcede, İslâmcılar, İmparatorluğun, yaşlı bir arslanın etrafını saran çakallar ve

■ İbn-i Haldun

sırtlanlar sürüsü tarafından dişlenerek yere yıkılması gibi, Müslüman tebaasının da dâhil olduğu tebaa milliyetçiliklerinin isyânlarının da olağanüstü katkısıyla tarihe gömülmesi karşısında “İttihâd-ı Anâsır” gibi “İttihâd-ı İslâm”ın da çöküşüne şahit olunca, İstiklâl Harbi’nde -öyle bir terim kullanmadan da olsa- sıkı bir milliyetçi tavır vaz’ ettiler. Böylece, Cumhuriyet ile birlikte, İslâmîlik’ta yeni bir dönem de başlamış oldu.

“Kozmopolitan Müslümanlık”tan “Vatansız Müslüman”a

Bidâyetinde son derece vakur, hatalarında bile bir değer taşıyan, İstiklâl Harbi süresince fevkalâde bir vatansızlık sergileyen İslâmîlik, zamanla, rejimle çatışmaya girmiştir ki, buna sebebiyet veren, bir İslâm devleti olarak doğan Cumhuriyet’in, milleti ile olan mukavelesini feshetmesidir. Ancak, İslâmîlik, ilerleyen süreçte laikliğe karşı olan muhalefetini bir husûmete dönüştürerek uzun müddet devletin ele geçirilmesi fikrini taşımış, bu da yine zamanla, devletin hükmi şahsiyetine bir husûmet hâlini almış, beri yandan, milliyetçilik akımlarının da profanlaşması sonucunda oluşan boşluğun da olumsuz katkısıyla millî duruş sür’atle erozyona mâruz kalmış ve bu erozyon ise İslâmîlik’in İslâmî etnikçiliklerin konsantrasyon merkezi olmasından dolayı hâsıl etmiş ve zamanla bu da İslâmîliğin bir etnikçilik çöplüğüne dönüşmesine de yolaçmıştır. En nihâyet, 28 Şubat’ın yaratmış olduğu travma, İslâmîlikte, devletin ele geçirilmesinin imkânsızlığı şeklinde bir ümit kırıklığını yerleştirmiş, buna ilâveten, 28 Şubat’ın mütedeyyin insanlarda yaratmış olduğu “itme” duygusunun da beslemesi ile bu kesimde kozmopolitanlaşma hızla boyatmıştır: “Devlet” ve “vatan” gibi kavramların aşınmasına ve son limitinde radikal bir şekilde reddine varan işbu “Kozmopolitan Müslümanlık”, bir “vatansız Müslüman” tipini de yaratmıştır:

“İslâm’ın iktidar, devlet ve vatan talebi ve emri olmadığı gibi, Müslüman’ın da devlete ve vatana ihtiyacı yoktur. İslâm, bütünüyle şahsî ve ferdî hayata ve cemaat düzeyine indirgenbilir; o hâlde, şahsî ve ferdî hayatın-

da hürriyetini ve inancını yaşamasına ve bir tür ‘komün’ veya ‘getto’ gibi telâkkî edilen cemaat tarzı örgütlenmelerine müsâhaha gösteren her ülke, hiçbir fark gözetmeksizin onun vatani, her devlet de hiçbir fark gözetmeksizin onun devleti olabilir” şeklinde hulâsa edilebilecek olan işbu yeni ve yozlaşmış Müslümanlık, bu saikle ki, vaktiyle, vakur bir şekilde karşısına dikildiği Batı ile “uyum” sağlamağa çalışmakta ve bu cümleden olmak üzere, “Avrupa Birliği İşbirlikçiliği” yapmakta herhangi bir beis görmez olmuştur.

2023- Kozmopolitanizm kavramını biraz açmanız mümkün olur mu? Ne-yi kastediyorsunuz bu kavramla?

D. Hocaoğlu- Lûgat anlamı “yeryüzü vatandaşlığı” demek olan ve kadim kökleri çok eskilere, milâd öncesi üçüncü binyıla kadar uzanan, Yunan Stoası’nda felsefî bir nitelik kazanan ve bilhassa devletin, vatandaşlarını dinî inançları dolayısıyla dışladığı hâllerde ortaya çıkan Kozmopolitanizm, en trajik örneklerinden olmak üzere, Roma İmparatorluğu’nun beklenmedik bir şekilde suratinin üstüne yere çakılmasında oynadığı rol ile göstermiştir ki, son derece yıkıcı tesirler yaratır. Çünkü, “belirli bir vatan” fikri-

ni reddeder; anarşist Emma Goldman’ın ifâdesiyle, “vatansızlık hürriyete yöneltilmiş bir tehdit” olarak görülür ve ekstrem hâllerde, düşman evinin eşiginden içeri girmeğe teşebbüs etmediği takdirde ona direnç göstermez. Bu, Roma’da böyle olmuştu: Asırlarca Hıristiyan vatandaşlarına sırf Hıristiyan oldukları için zulmeden Roma -sonradan her ne kadar bu dini resmî din hâline getirmiş olsa da- ile vatandaşlarıyla arasındaki kalbî bağ kopmuş idi. Öyle ki, 410 yılında Gotlar Roma’ya girdiklerinde sokaklardan dereler gibi kan akıttılar ama Hıristiyanlara dokunmadılar, çünkü, Imperium Romana’nın çift başlı kartalı kendileri için bir değer ve anlam ifâde etmez bulan Hıristiyan Romalılar Gotlara, kendilerine dokunmadıkları sürece onlara karşı mukavemet etmeyeceklerini bildirmişlerdi. Ne yazık ki, benim ülkemde bu kavramın adını bile doğru düzgün bile- -hem de akademisyenler arasında- pek rastladığı-

mı söyleyemem ki, bu da Türkiye’deki akademisyenlerin ve entellektüellerin seviyesinin nasıl sefalet düzeyinde olduğunu gösteriyor. Bendeniz nâçizâne birşeyler yazdım, umuma hitap eden, akademik formatsız birşeyler; ama hiçbir yerde mâkes bulamadı yazdıklarım. Yazılarımın özeti şu idi: Bu ülkenin omurgası, asıl taşıyıcı elemanı olan bu insanları kozmopolitanlaştırırsanız, yarın bunun bedelini ödeyeceksiniz; çünkü kozmopolitanların intikamı korkunç olur. Zira, anamız vatan, evlatlarından kan bedeli isteğinde vermeğe yanaşmazlar, babamız devlet çatırdamağa başladığında, “zâten benim devletim değildi ki” derler.

Nitekim, işte şimdi bu gelenekten gelen bu ekip Türkiye’yi tasfiye ediyor. Öyle bir şekilde tasfiye ediyor ki, Türk halkı gözlerinin önünde oynanan trajediyi anlayamıyor. Türkiye’nin durumu bu...

Türkiye’nin Coğrafyası Gayritabiidir

2023- Yazılarımızda, konferanslarımızda, mülâkatlarımızda “Türkiye bir bıçak sırtında duruyor” diyorsunuz.

D. Hocaoğlu- Evet ve yaşanacakları da “ya İkinci Ergenekon ya İkinci

Endülüs. Bunun orta yolu yok” diye rek özetliyorum.

Ne yazık ki, bu gidiş Ergenekon gidişi değil, Endülüs gidişi.

Bu arada iki hususu da eklemek isterim. Birincisi, Türkiye'nin şu anki coğrafyasının gayritabiî oluşudur. Bu coğrafya, O'nun normal, tabii coğrafyası değildir: O'nun daha büyük bir coğrafyası olması lâzımdı. Edirne ile Ardahan arasına sıkışmış bir Türkiye demek, diken üstünde oturmak demektir. Ne var ki, dünyanın kazığının yerinden söküldüğü Birinci Harp'ten sonra ancak bu kadarnı kurtarabildik, daha fazlası muhâldi. İttihatçı çetenin yangına çevirdiği İmparatorluk'tan, “Galib kıl Yâ Rab! Bu son ordusudur İslâm'ın” diye ciğeri yanarak feryad eden Şair'in dile getirdiği gibi, elde kalan son kırıntılarla bundan daha fazlası da kurtarılamazdı zâten. Ama bu gerçek, Türkiye'nin şu anki coğrafyasının gayritabiî oluşu gerçeğini de değiştiremez. İşte trajedi burada ki, bu gayritabiî coğrafyada da kapana sıkışmış bulunuyoruz; boğulmağa başladık. İkinci hususa gelince: O yangından bu Türkiye'yi kurtaran insanların son birkaç yüzyılımızın en mühim insanları olduğunun vurgu ile belirlenmesini kaçınılmaz bir ahlakî vazife olarak telâkkî ediyorum. Bunu söylerken, hiçbir zaman Atatürkçü de Kemalist de olmadığını, hep mesafeli kaldığımı hatırlatarak, Gazi Mustafa Kemal'in son birkaç yüzyıldaki en büyük Türk olduğundan hiç şüphe etmediğimin bilinmesinde fayda görüyorum. Paşamız gerçekten de sıra-üstü bir kişi idi; tek kusuru kabiliyetinin ve dehasının sınırlarını bilememesi olmuştur. Askerliği hakkında fazla abartılı şeyler söyleniyor; katılmıyorum, O'nun bir Napolyon, bir Sezar, bir Fâtihi ya da bir Cengiz olmadığını biliyoruz; O'nun asıl kabiliyeti teşkilatçılıktır, irade adamı olmasındadır ve gücünün sınırlarını, nereye kadar gidebileceğini, nerede durması gerektiğini bilmesindedir. Meselâ, “İzmir'in fethi”ni ele alalım -dikkat edilsin lütfen, bu bir “kurtuluş” değil, bir “fetih”tir, bir “yeniden fetih”tir, yâni “istirdad”, diğer adıyla “reconquista”- Paşa İzmir'i fethettikten sonra İstanbul'a silâh zoruyla yürümedi; aksi takdirde, İngilizlerle çatışmak zorunda kalırdı ki bu, kazanılanların kaybedilmesi demek olurdu; onun için yüreğine taş bastı, müzakere yolunu tercih etti. Musul'u kerhen gözden çıkartışının sebebi de aynıdır: İngilizlerle çatışamazdık; bu da doğrudur. Ama bilâhare ortam müsait olup da gücünün sınırları dâhilinde olduğunu görünce, bu defa âhir ömründe Hatay'ın üstüne yürüdü ve fethetti, daha doğrusu, fethin şartları-

nı hazırladı. Bunlar hârikulâde şeyler. Fakat Gazi Paşa 1923'ten sonra dehasının sınırlarını her yere yaymaya başladı; bir asker ve bir teşkilâtçı olarak sınırlarını bilen Paşa, burada sınırlarını bilemedi, kendisini filozof olarak addetti ve asıl majör hatalarını o zaman yaptı.

İmdi, 1821 ila 1921 arasındaki devire, biliyorsunuz, hayli sonra “felâketler yüzyılı” adı verilmiştir; sebebi basittir: 1821 Mora isyânıdır ve İmparatorluğun gerilemeden çöküşe girişinin iptidâsını oluşturur, 1921 ise Sakarya Muharebesi'dir ve bu da çöküşün nihâyetidir. Bu süre zarfında Türkiye -yanlış hâtırlamıyorsam- girmiş olduğu yirmi üç muharebenin yirmisini kaybetti, sâdece üçünü kazandı ki bu üçü de kapital harpler değildi. Bu noktada lütfen dikkat edelim: Çok uzun bir mağlubiyetler zincirinden sonra, herşeyi bitmiş, orduları terhis edilmiş, anayurdu işgale uğramış bir millete kendisinin hâlâ güçlü olduğunu hissettiren, herşeyin külliyen bittiğini düşünüldüğü bu şartlar altında, bir millete “bu can bu tende kaldıkça hiçbirşey bitmiş değildir” diyip, önüne düşerek yeni bir harbe seve seve götüren bir adam ortaya çıkıyor ve bu adam taahhüd ettiği sonucu alıyor. Hem de üç yıl gibi kısa bir müddette ve hem de parlamenter sistemle, Meclis ile yâni; “devrim komiteleri” ile değil! İşte bu adam, Gazi Mustafa Kemal Paşa, ister sevilsin, ister nefret edilsin, ama dürüstçe ifade edilmelidir ki, Hegel'in ve Carlyle'in tasvir ettikleri “kahraman tipine” bire-bir uyar: Sâfi irâde, kararlılık, aldığı karara kilitleyip geri dönmeme, Hegel'in o muhteşem tâbiriyle, “bugünün içinden geleceğe açılan kapıları görme”. Mustafa Kemal Paşa budur; ama, asıl kabiliyetinin hâricindeki sâhaya girince, maalessif, bugünün içinden geleceğe açılan kapıları göremedi, görme- si mümkün de değildi... Çünkü Kant'ı okumuş olsaydı ya da

yakın çevresinde Kant'ı bilen ve düşündüğünü açıkça söyleyebilme ahlak ve cesâretine mâlik birisi olsaydı da O'na söyleseydi ve O da sükûnetle dinleseydi, filozofların hükümdarlığa ve hükümdarların da filozofluğa özenmesinin aynı derecede yanlış olduğunu görür, bir “hükümdar” olarak filozofluğu başkasına devrederdi. Nitekim, yapılan inkılapların, Türkiye'yi beklenen yere taşımaması da bunun belgesidir. İnkılaplar elbette tam bir hâlis niyetle yapılmıştır, kusursuz bir iyi niyet vardır arkalarında, ama yalnız başına iyi niyet yetmiyor; nitekim Enver de iyi niyetliydi, samimî idi, fedâkâr idi, ama bu, O'nun İmparatorluğu darmadağın etmesine mâni olmamıştır. Burada da benzer bir hâdis vuku bulmuştur: Cumhuriyet'in kurucu kadrosu, kazanılmış olan savaşın bir tür uzantısı olarak din ile arasına koyduğu mesafeyi gitgide büyütebüyüte, toplumla bir tür savaşa dönüştürünce, gelişmeler cemiyetimizin kurucu mukâvelisinin feshine kadar vardı. Gerçi Türk laikliği, Fransız modelli olmakla berâber, büyük ölçüde, bize mahsus, sui generis bir karakteri de yok değildir. Yine tam da bu noktada, Mustafa Kemal Paşa'nın birçok bakımdan hâlâ bir muamma olduğunu, hâlâ tam olarak anlaşılabilmiş ve benim de tam olarak anlayabilmiş olmadığını söylemeliyim. Birçoklarının, O'na, ya anlamadan taptığını ya da anlamadan nefret ettiğini, birçoklarının da hiçbirisi umurunda olmadan, O'nu, kendi emelleri için, iyi kullanılacak bir enstrüman olarak telâkkî ettiklerinden şüphe etmiyorum. Bu konuda Türk laikliği mümtaz bir örnektir. Paşa, 1937'de vaz' ettiği laikliği çok daha erken dönemde, en radikal inkılapların yapıldığı 1925-30 arasında pekâlâ vaz' edebilirdi. Niçin? Muh-

temelen, din-devlet ayırımını bu derece radikalleştirme istemediğini ve bu konuda dışarıdan üzerinde gelen muazzam taziyelerin sonucunda bu kara vardığını düşünüyorum; nitekim, dikkat çekmekte fayda görüyorum: Laiklik prensibine rağmen, lağvettiği söylenen Hilâfet müessesesini aslında lağvetmediğini, hattâ Meclis'in şahsında mündemiç kılmakla, hakikî bir şahsiyetten hükmi bir şahsiyete devrederek gerçekte terfi ettirdiğini de pek az kişi biliyor.

“Kozmopolitan Müslümanlar Türkiye Cumhuriyeti’ni Tasfiye Etmektedirler”

Ancak, bütün bunlar yine de Cumhuriyet’in kuruluş mukâvelesinin feshedilmiş olmasını değiştirmez. Bu ve bunun akabinde, yukarıda hulâsa etmeğe çalıştığım gelişmeler tırmana-tırmana kozmopolitan bir Müslümanlığın zeminini hazırlamış ve nihayet 28 Şubat’ta, yara kangrene dönüşmüştür. İşte, şimdi bu kozmopolitan Müslümanlar Türkiye Cumhuriyeti’ni tasfiye etmektedirler veya en azından tasfiye edilmesinden rahatsızlık duymamaktadırlar.

Ben şahsen, Cumhuriyet’in kuruluş mukâvelesinin feshedilmiş olmasını asla içime sindirmediğim, asla da sindiremem, ama buna rağmen, Türkiye Cumhuriyeti’nin hürriyet, isitıklâl, kendine yeterlilik ve egemenliğinin korunmasında granit veya bazalt bir kaya kadar katı ve tavizsizim; Avrupa Birliği üyeliğinin de radikal bir şekilde -“onurumuz ile girmek” gibi masallara kulak asmadan -ve en şedidâne karşısında oluşum da bundandır. Çünkü, cevher arazlara takaddüm edeceğinden, bir devletimizin varolması, o devletin mâhiyetinden önce gelir, yoksa, aksi takdirde, üzerinde konuşulacak birşey kalmaz ve Wittgenstein’in dediği gibi, üzerinde konuşulamayan hakkında da susmak gerektir.

Şimdi hep berâber bekleyelim bakalım; nasıl olsa pek birşey kalmadı: 2009 öngörüm nasıl çıkacak!

Tabii bu arada, şu iki hususu da eklemeyecek olursam, buraya kadar söylediklerimin hepsi buharlaşır, anlamsızlaşır:

1- Çok kuvvetle muhtemelen, Cumhuriyet’in tasfiyesi hissedilmeyecektir başlangıçta; Türkler hâlâ bir devletleri olduğunu düşünecek ve bugünlerde çok sıklıkla propaganda edildiği gibi, “daha güçlü bir Türkiye” yaratıldığını sanacaklardır; tâ ki iş iştin geçinceye kadar!

2- Tasfiye, ilk önce ve esas olarak, Türkiye’nin tapusunun Türklerden

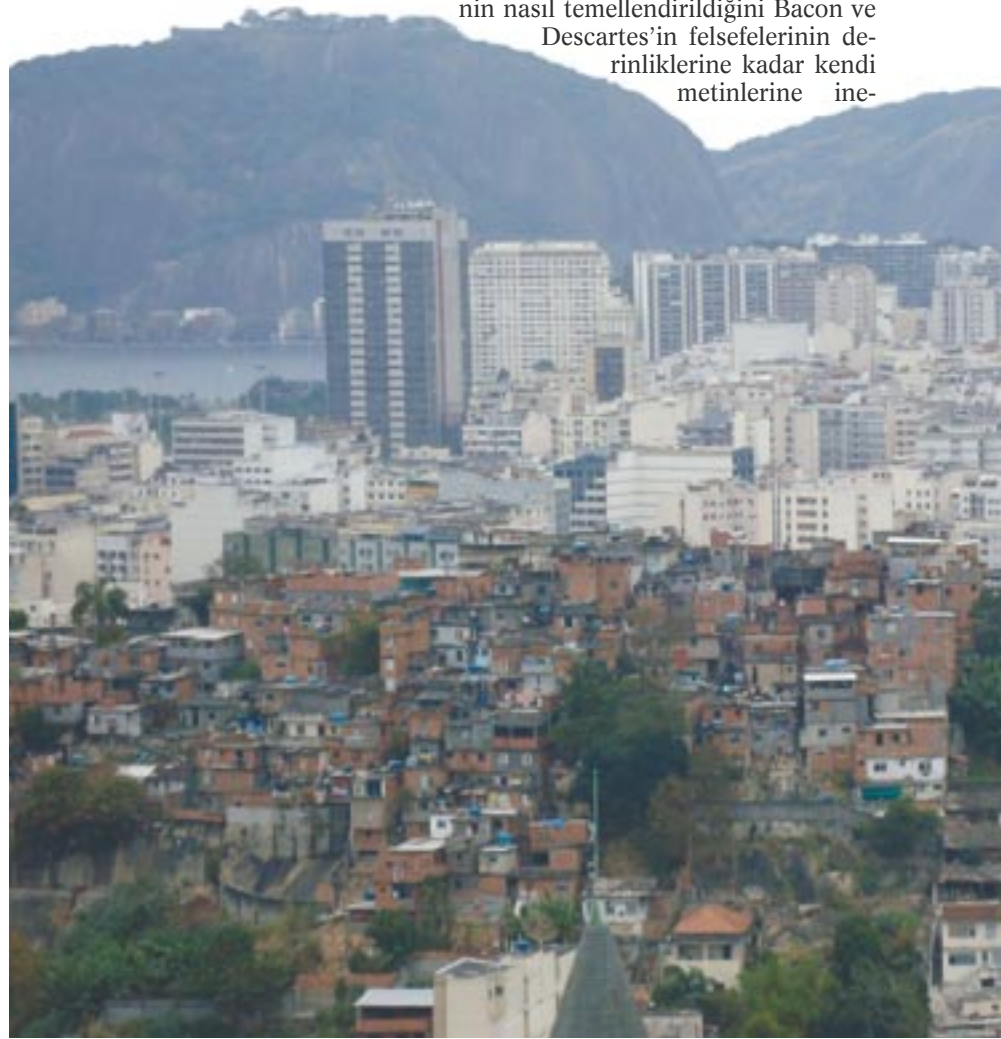
alınıp O’na ortak yaratmakla başlayacak ve süreç bu çizgi üzerinde ilerleyecektir. Yani, Türkler’in kısmen dahi olsa devredilemez, paylaşamaz, ferâgat ve fedâkârlıkta bulunulamaz ve mutlak sûrette tekellerinde tutmaları gereken hükûmetlik haklarını Kürtler ile paylaşmaya rızâ göstererek ülkelerinin iki “halk”tan -“siyâsî halk”, diğer adıyla “millî (ulusal) topluluk” - oluşan bir ülke olduğunu -şimdilik “iki halk” tabii ve yine şimdilik tam da açıkça böyle değil yine tabii- teskil ettiklerinde, bu, Türkiye Cumhuriyeti’nin sonu demek olacaktır. Tabii, aynı zamanda, Türklerin milletin olma vasfını kaybedişlerinin de başlangıcı...

“Lümpen Modernleşme”den “Lümpen Batılılaşma”ya

2023- Söylediğiniz şeylerin her birinin detaylandırılması icap ediyor. En vurucu olarak söylediğiniz Türkiye’nin tasfiyesi meselesini ilerleyen sorularda açmak kaydıyla şimdilik bir kenara bırakarak, Türk modernleşmesine geçmek istiyorum. Yaşadığımız sorunların beklisi de temelin-

de bu yatıyor. Türk modernleşmesi nedir?

D. Hocaoglu- Çok konuşulan, üzerinde çok nefes ve mürekkep tüketilen bir konu bu... Biliyorsunuz ve münakaşalar da hemen ekseriyetle, Türk modernleşmesinin başarısı üzerinde yoğunlaşıyor. Benim bu fikre kategorik olarak itirazım var: Türk modernleşmesi diye bir şey haddi zâtında hiç olmadı. Bu sebebe binâen Türk modernleşmesi üzerine konuşmak, olmayan birşey üzerine konuşmaktır. Bizdeki modernleşme, bir “modernleşme kopyası”dır, bir “sanki-modernleşme”dir, daha açıkçası, bir “lümpen modernleşme”dir. Benim ülkemde, modernleşmeden bahseden insanların ezici çoğunluğunun modernleşme teorilerinden ve modernitenin ne olduğundan habersiz olduğunu görmekteyim, maalesef. Moderniteden bahseden bir insanın Batı Ortaçağı’nı, Rönesans’ı, Rönesans’tan çıkışı, 1600 ilâ 1625 arasındaki -sonradan verilen ad ile- “İsimsiz Çağ”ı (Non-named Age), büyük beyinlerin gelişini, bilginin kudrete tahvili -“Scientia Potesta Est”- ve bu vâsıtâ ile tabiata hükmetme fikrini yaratan Francis Bacon’ı ve René Descartes’ı, bu arada modernitenin nasıl temellendirildiğini Bacon ve Descartes’in felsefelerinin derinliklerine kadar kendi metinlerine ine-

rek okumaları -ama modern bir nazarla okumaları- gerekir. Sonra Aydınlanma ve Siyasî Devrimler çağı var, Endüstri Devrimi var; bunlara vâkıf olmadan insanların laiklik ve modernleşme üzerine nasıl konuşabildiklerini hayretle karşılıyorum. Bu meselenin köklerine kadar inip kavrayan Mümtaz Turhan'ın, Sabri Faik Ülgener'in sesini kim işitti? Bu, "modernleşme" değil, "Batılılaşma"; modernleşmesi lümpen olunca, tabii, Batılılaşması da lümpen oluyor: "Lümpen Batılılaşma". Nasıl bir modernleşmedir ki bu, 250 senedir -bu kadar tarihi var, çünkü, kökleri Lâle Devri'ne kadar gider- hâlâ sınıflaşmadık ve hâlâ üretmiyoruz; üretmiyoruz, çünkü düşünmedik. İmdi, zihinde olmayan fiilde yoktur; tıpkı Gazzâlî'nin, "imkânda olmayan oluşturma olmaz" prensibi gibi, zihinde olmayan da fiilde olmaz. İmdi bunları anlamayan insanlar "piyasa"-da, "ben aydınım" diye konuşuyorlar ve böylece de, "aydın" kelimesini de "kelime kirlenmesi"ne mâruz bırakıyorlar. "Aydın", onun için kirlili bir kelimedir, ben, şahsen, bu sebeple, daha az kirlenmiş ve Ülgener'in de belirttiği gibi, daha felsefi olan "entellektüel"i tercih ediyorum.

İmdi, Türk modernleşmesi deyince üç şey anlaşılır: Bir; Batı'nın hayat tarzının sathî bir kopyası; buna şimdilerde bir de ad takıldı, tam bir sokak ağzı terimine dönüşerek kirlenmiş bir terim: "Yaşam kalitesi". Bunun kadar tüylerimi diken eden terim pek azdır; çünkü, sığ. Batı'nın hayat tarzının sathî kopyası da iki unsuru öngörür: "Kültürün Sert Unsurları"nın değiştirilmesi -tabiatıyla, gerekirse cebren -. Charles Bartlett'in bu terimi iki kısımdan oluşur: Saç-sakal, yâni kuaför ve kılık-kiyafet, yâni gardrop. Bunları hallettiniz mi, işin önemli bir kısmı bitiyor, modern olmanın önündeki en büyük engellerden birisi aşılmış oluyor. Hâlbuki Margaret Mead'ın dediği gibi, bir yamyam okuma yazma öğrendiği zaman sâdece okuma yazma bilen bir yamyam olur, başka bir şey değil. Evet, birincisi gündelik hayat tarzıydı dediydik, ikincisi de "üst-yapı kurumları"; yâni, hukuk sistemi, devlet ilişkileri vb. Mütemmim cüz, estetik, mimâridir vs. Türk müziğini terkedip Boğaz'daki gemilere koca koca hoparlörler yerleştirilerek ve meselâ Ravel'in Bolero'sunu sırf "kulaklar alışsın" diye çalınırsa mesele halli istikâmetinde önemli bir mesafe kat' edilmiş olunacak!. Ve bugün gelinen nokta nedir? Türkiye bugün 200-250 yıllık Batılılaşma ya da lümpen modernleşme macerasının sonunda kendi bulunduğu coğrafyadaki politikada müessir olamayan, hattâ kendi içinde kendi politikasını bile kendisi belirleyemeyen, Batı dünyasının vasıfsız bir 'sözde' partneri olmuştur ve bu sürecin yukarıda bahsettiğimiz şekilde noktalanması da teknik mânâda bir devlet vasfının kaybedilmesi demek olacaktır.

Teknik mânâda sahici bir devletin evsafı, yukarıda "millet"ten bahsederken söylediğimiz gibi, şunlardır -Aristoteles ve Jean Boudin'i birleştirerek söylüyorum -: Hürriyet, istiklâl, kendine yeterlilik ve egemenlik, - daha sahili terimi ile hükümlanlık. En önemlisi de hükümlanlıktır; o yoksa diğerleri zâten yoktur. Hükümlanlık, Léon Duguit'nin isabetli tanımında belirtildiği veçhiyle, "irâde"dir; bir siyasî toplumun, başka hiçbir toplumla asla ve kat'a, kendi iradesiyle, kısmen ve tamamen de olsa, bölüşmesi, paylaşması, vazgeçmesi, devir ve temlik etmesi, ferâgat ve fedakârlıkta bulunması söz konusu olmayan var oluş irâdesi. Eğer bir toplum kendi hükümlanlığını, kendi içinde -bugünkü hükümetin "Kürt Açılımı"nda yapmaya çalıştığı gibi- yerel feodalliklerle, kendi dışında da -AB gibi- "daha üst bir irâde" ile paylaşmaya, devretmeye ve ilââhir... rıza gösteriyorsa bu toplum

"millet" olma statüsünden düşer. İşte Türkler tam da bu kritik çizginin üstünde durmaktadırlar. Mükerreren: Böyle bir millet, artık sâhici bir "millet" ve böyle bir devlet de artık sâhici bir devlet değildir.

Modernleşmemizin geldiği nokta, işte budur.

Türk Milleti

"Hâleti Nez"e mi Düştü?

2023- Aslında çok umut kırıcı ama belki de eğmeden bükmeden gerçeğin tâ kendisini söylüyorsunuz. Türkiye ne yaptı da buraya geldi aşağı yukarı biliniyor, ama ne yapılarak buradan çıkılacağına dair dört başı mamur söylenen bir şeyler pek de yok. Siz ne söylüyorsunuz?

D. Hocaoglu- Aziz Ragıp bey, sevgili dostum. İlkin, yukarıdakileri anlatan birisinin, esasen, Türkiye'nin ne yapıp da buraya geldiğini pek de öyle herkesin "aşağı yukarı" bildiğine katılmayacağını kabul ederseniz sanırım. İkincisine gelince: Doğrusu Haldûn'u okumayan bir kişinin -ki İslam dünyasının hâlâ "yaşayan", küresel çaptaki son büyük beynidir, ama hâlâ tam olarak anlaşılması da değildir- bu sorulara sıhhatli bir şekilde cevap vermesinin mümkün olmadığını düşünüyorum. Haldûn'u okuduğunuzda şunu görüyorsunuz: Bir cemiyet çözülme sürecine girmişse onu artık kimse kurtaramaz; burada asıl mesele, Türklerin böyle bir çözülme sürecine girip girmediklerinin sarahatle tesbit edilmesidir. Bir müddetten beri zihnimde bir şarkının tek bir mısraı var: "Hâleti nez'e düştüm gel yetiş imdâdına". 'Hâleti nez', insanın ölüme yüzünün döndüğü ve artık dünya ile bağını kopardığı noktadır; vâkia hâlâ fizikî varlığı devam etmektedir, kalbi hâlâ atıyordur, ama yüz dönmüştür, sesleri algılayamaz veya yanlış algılar, gözleri görmez veya yanlış görür: Atatürk'ün ölümünden önceki, saat 9'u beş geçeden birkaç dakika kadar önceki hâldir bu; ateşini ölçmek için ağzına termometreyi koyacaktır doktor, "Atam ağzınızı açar mısınız lütfen, dilinizi çıkartır mısınız" diyor, ama Atatürk tam tersini yapıyor, dilini içeri çekiyor. Doktor ürperiyor. Ve âniden Paşa başını sağ tarafa çeviriyor ve şöyle diyor: "Vealeykümesselâm". İşte bu son sözüdür. "Hâleti nez"deydi O... Bu hâlde insanlar bir nevi katalepsi formuna girerler, yâni belki duycularını bıçakla kesseniz acı bile duymayabilirler. Türkler şu anda bir nevi bu hâlde bulunuyor; etraflarında olup-bitenleri idrâk edemiyorlar, gözlerinin önünde oynanan pandomimi anlayamıyor-

lar; hükümlerlikleri ellerinden alınıyor, ama onlar bunun farkında değil. Bin yıldır efendi olduğu topraklarda düşüyorlar, “sukût” hâлиндeler, ama birşey hissetmiyorlar, bu topraklarda bir düşenin bir daha kalkamayacağından haberleri yok, anlatmak isteyeni dinlemiyorlar.

Türkiye'nin Kahramana İhtiyacı Var!

2023- Bu hâlden çıkılmaz mı?

D. Hocaoğlu- Bu derin krizden çıkmak öyle kolay değil; tabiidir ki, çikilir, kader dediğimiz şeyin bir de tarihî olanı var: “Tarihî Kader” (fatum historicum); tarih felsefesinin en baş belâsı kavramlarından. İmdi, yukarıda Haldûn'dan bahsetmiştik; Haldûn, çöküşün sonuna kadar gidip son noktayı koymasını bir kader olarak görür, ne var ki, “evet, kader vardır, ama mevsuf ve müsemmâ mıdır” dersiniz, ben de birçokları gibi “hayır” derim. Öyle olsaydı bu cihan basit bir makina olur ve hesap da olmazdı. Kaldı ki, nasıl ki “kader” diye birşey varsa “müstahil” diye birşey de var; müstahil, yâni olması mümkün olmayan, ama bu, kategorik bir imkânsızlık değildir, olması istenenin olmasına mâni' olan birşeyler vardır, onlar bertaraf edilebilirse olması istenen ol(uşturul)abilir. Bu da birçok şarta bağlıdır ve bunların da en başında geleni, bu kadar sıra-dışı derin bir kriz bahse mevzû olduğunda, “sıra-dışı lider”dir. Yâni Hegel ve Carlyle'in târif ettiği “kahraman”dan söz ediyorum. Yâni, en derin krizlerden bile çıkma ihtimâli vardır, belki her zaman değil ama, vardır, ancak ne var ki, bu azametli iş, sıradan parti genel başkanlarının harcı değildir; bunun için “kahraman” gerektir. Victor Hugo, Sefiller'de, Hegel'in de, Carlyle'in da ideal kahraman tipine örnek olarak verdiği Napolyon'u, ro-

manın kahramanı Marus'un gözüyle şöyle tanımlar: “O, bütün insanları, Fransa'dan söz açtıkları zaman, 'Büyük Millet' dedirtmeğe zorlamış olan insandı. Daha fazlasını da yapmıştı. Fransa âdeta onun etine kemiğine bürünüp ortaya çıkmıştı./.../Marius, Napolyon'da, sınırlara dikilip geleceği koruyacak olan ışıklı ha-yaleti görüyordu, Hem zorba hem diktatördü. Bir cumhuriyetten doğuyor ve bir devrimi özetliyordu. Napolyon onun için, İsa'nın insan-tanrı olması gibi, insan-halk'tı.” Yâni, kahraman, herşey bitmiş diyen, psikolojisi darmadağın olmuş bir toplumu bir terminatöre dönüştürebilen, ölüleri bile diriltirebilen kişidir. Yine Hugo, aynı eserde, “Her Fransız'ın göğsünde bir volkan yatar” der; evet, böyle der, ama o volkanı indifâ ettirmek için bir Napolyon gerekir. İşte, kahraman budur ve bugün Türklerin tek ihtiyacı budur; değil ki bugünün içinden geleceğe açılan kapıları görmek, önünü bile göremeyen mız-mız, uyuşuk, parti genel başkanları değil. Türklerin vaziyeti de aynen böyle: Merlin'in Arthur'a dediği gibi, “Britanya'nın herşeyi var, ama kralı yok” demesi gibi, Türklerin de herşeyi var, sâdece kahramanları yok. Mükerreren ve vurgu ile söylüyorum: Böylesine sıra-üstü bir muvaffakiyet, sıradan insanların harcı değildir. Cemiyetler bu gibi fevkalâde hâllerde ancak fevkalâde liderlerin ortaya çıkmasıyla felâha erebilirler, tabii, iş işten geçmeden olmak kayıt ve şartıyla. Aksi hâlde, Haldûn'un öngörüsü tutar ve şehirdeki kurtlar yaşlanıp da gevşeyince surların dışından gelen genç ve yirtici kurtlar şehre girerek onları yer.

Demokrasiler Büyük Kriz Zamanlarında Yetersiz Kalır!

Ayrıca, bu kadar azametli bir iş, bu muazzam kıyam, bilinen demok-

rasi şekilleri ile de pek uyuşmayabilir; çünkü, bu, bir toplumun, Mülk'ün tapusunu elinden almak üzere kendisine meydan okuyan bir başka toplum karşısında herşeyi ve sonuna kadar göze alması ile kabildir ki Leslie Lipson'un da dikkat çektiği gibi, burada demokrasi iş yap(a)maz. Çünkü demokrasi asla savaş rejimi değildir, hiç olmamıştır, hiç de olamaz. Kara harp doktrininin kurucusu Mackinder “Demokratik İdealler ve Gerçek” (Democratic Ideals and Reality) isimli eserinde, demokrasinin muhakkak ki iyi bir rejim olduğunu ama bir kusuru bulunduğunu, büyük krizlerden çıkışta problemler yarattığını söylemektedir. Demokrasi, evet, en iyi rejim -Churchill'in tanımıyla “en iyi ikinci rejim”, birincisi meçhul- amma, benim ülkemin parçalanmasını önleyemiyor ve hattâ ona yol açıyorsa, bu, kötülük demektir; olan bu! Nitekim, şu anda Türkiye demokratik sistem içinde parçalanıyor; şu hâlde, ya demokrasinin özünde bir problem var, yahut da işleyişinde. İmdi, demokrasi bir gaye değil sâdece bir vâsıta olduğuna binâen, eğer ki benim ülkemin parçalanmasını önleyemiyor ise o zaman onun bizzat kendisi olarak iyi olup-olmadığını bile tartışırım; çünkü milletimin hükümlerliği ve vatanımın bütünlüğünün yanında başka hiçbir şeyin bizâtihi ehemmiyeti kalabilemez.

Bu noktada, memleketimin idarecilerinin böyle bir vebal altına girdikleri takdirde bugün olmazsa yarın, bilinemeyecek bir uzak gelecekte dahi olsa, dirileri olmazsa ölüleri dahi olsa, mutlaka, kabirlerinden kaldırılıp sanık sandalyesine oturtulacaklarını, tarihe tel'in edilmiş kara birer leke olarak kaydolacaklarını hesap ederek hareket etmeleri lâzım gelmektedir. Unutulmamalıdır ki, bu belgeler yıllarca sonra da okunacak; unutulmamalıdır ki hiçbir beşer iktidarı kendisini ilelebed koruyamaz; önüne gelen her-

şeyi öğütüp toz eden zaman geçtikçe onlar da toz olacaklar ve gerçekler, suyun altındaki cesetlerin suyun üstüne çıkması gibi su üstüne çıkacaklardır. Unutulmamalıdır ki, sokaktaki fâniler firavunlarla göz göze gelemezdi, gelirse gözleri oyulurdu; çünkü firavun yaşayan ilahtı. Ramses de böyle idi tabii; ama şimdi mumyalanmış cesedini Kahire Müzesi'nde, ödenen üç kurşukluk bir ücretle "reâyâ" sınıfı tarafından seyredilebiliyor. Shakespeaer'in Hamlet'de Büyük Sezar için dediği gibi: "Büyük Sezar öldü, çamura inkılâb etti. O çamur bugün cenup rüzgârlarına karşı bir duvarın deliğini kapatıyor. Vaktiyle cihânı titreten bir kahraman, bugün âdi bir duvarı rüzgâra ve kara karşı koruyor." Tarihe bir, Ebû Bekr E's-Sıddîk gibi, bir Sokrates gibi kaydolmak var ve bir de Kâbe'yi yıkmağa gelen Ebrehe gibi, Sokrates'i ihtar eden Anitos, Menos ve Lykon gibi kaydolmak...

Hâsılı, şu şartlar altında, bu top- raklarda geleceğimizi görmüyorum. Fikrimce, bu bâdireden çıkışın bir ve yalnız bir adet yolu var, sıra dışı bir lider; yâni Kahraman! Çünkü, iş, normal yollardan kotarılamayacak bir raddeye gelip dayandı ve yine çünkü, bir Türk atasözünde dendiği gibi, kılıç çeken kılıçla düşer; ancak, ne yazık ki, kılıç çeken kılıçla düşürülemedi ve düşürülemediği için de şimdi masaya oturuluyor. Daha sarıh ifâdesiyle, Türkiye, Türkler'in kontrolünden çıkmış bulunmaktadır.

Yapılacak Şey: Herşeyi Göze Almak!

2023- Şimdi durum böyle iken olumlu bir netice alabilmek için size göre neler yapılabilir?

D. Hocaoğlu- Bu hususta benim söyleyebileceğim şey şudur: Bir milletin, bir başka topluluğun meydan okumasına mâruz kaldığında, varlığını ve hükümranlığını korumak için son raddeye yapacağı sâdece ve sâdece bir tek şey bulunmaktadır: Herşeyi göze almak! Tabiiyle burada "herşey" ile kastettiğim, hiçbir noksanı olmadan, "kelimenin tam ve mutlak anlamıyla her şey" demektir. Çünkü bu gibi karşılaşmalar esas itibariyle bir iradeler savaşıdır; tabiiyle, herşeyi göze almak tek başına muzafferiyetin teminatı olamayacağı şerhini düşmek gerekir, amma, ilk ve en önemli şart budur ve buna binâen, bahsettiğimiz şerhi de göz önünde tutarak diyebiliriz ki, herşeyi göze alanlar kazanır, almayanlar kaybeder. Fakat burada esas problem, kendi milletine önyak olup onu sürükleyecek, İsa Nebî'nin ölüle-

ri diriltmesi gibi, ölülere bile ruh verecek ve milletine herşeyi göze aldirtabilecek, sıradan insanların göğüslerinde potansiyel olarak mevcut bulunan volkanı bir Krakatoa gibi indifâ ettirebilecek karizmatik bir lider, yâni bir "kahraman"ın ortaya çıkmasıdır.

Bu noktada işbu "herşeyi göze alma" konusuna biraz daha yakından eğilmekte fayda görüyorum: Günümüzde birçok Kürt sözcüsü, Kürtlerin bir "millî (ulusal) topluluk" teşkil ettiğini dile getirmektedirler; bu tanımın ciddiyet derecesini kategorik olarak tartışmak bir yana, prensip olarak doğru kabul edilse dahi, Türkiye'deki bütün Kürt vatandaşların bu tanımın içine girip-girmedişinin henüz meçhul olduğunu, hattâ Türkler ile çok yakın ünsiyet peydâ etmiş, sıhrî bağlar kurmuş yüzbinlerce Kürt de bulunduğunu nazarı itibâre alacak olursak, bunun aşırı derecede abartılı bir iddia olduğunu da söyleyebiliriz. Lâkin, asıl

belirleyici olan bu "bir şekilde" entegre olmuş Kürtler değil, Kürt hareketinin motor gücünü oluşturan kitledir ve gerginlikler limitlerine doğru yaklaştıkça sayıları bir buçuk milyonu bulan -veya, bulduğu söylenen- bu Kürt-Türk karması evliliklerden oluşmuş âilelerin oluşturduğu bağlayıcı çimentonun gücü etkisizleşir ve hattâ zaman içinde büyük bir kısmı "öteki taraf"a doğru da kayar ki işte, bu, bütün muslihâne hâl çârelerinin tükeneyaz olmağa yüz tuttuğu, herşeyi göze almanın başlaması gereken uç noktadır ve burada demokrasi hiçbir işe yaramaz.

Evet, demokrasi bu konjonktürde hiçbir işe yaramaz; çünkü, demokrasi, târifi mücibince, kendi içinde bütünleşmiş, bir bütün olarak aynı geçmiş, aynı mitleri, aynı gurur, aynı sevinç, aynı kederleri paylaşmakta olduğu kadar, daha da fazlası olarak, aynı gelecek tasavvurunu da paylaşan ve aynı toprağı aynı vatan anlamında idrâk eden, bir ve yalnız bir adet "demos"un kendi kendisini sevk ve idâresi demektir. Kezâ, millî (ulusal) topluluk da, yine târifi mücibince, kendi kaderini tayin hakkını (self determination right) mâlik, kendi içinde bütünleşmiş bir siyâsî topluluktur. Bu vaziyet tahtında Kürtler bir millî (ulusal) topluluk ise, bir başka millî topluluk olan Türkler ile kendi içinde bütünleşmiş, bir bütün olarak aynı geçmiş, aynı mitleri, aynı gurur, aynı sevinç, aynı kederleri olduğu kadar, aynı toprağı aynı vatan anlamında idrâk etmesi ve daha da fazlası olarak, aynı gelecek tasavvurunu da paylaşması bahse konu olmayan, herbirisinin miti, gururu, sevinci, tasası ve hepsinden mühimi, aynı toprağı aynı şekilde anlamlandırılmış aynı vatan olarak telâkkî etmeyen ve bir başkasıyla paylaşması mümkün olmayıp münhasıran kendisine âit, müstakil bir gelecek tasavvuru bulunan ve bu bakımdan siyaseten yolları kesişen iki ayrı "demos"-yâni iki farklı irâde sâhibi olan siyâsî topluluk- demektir ki, hayır. Bu şekildeki, iki ayrı demos kabul edildiğinde iki ayrı "krasos" (devlet) da kabul edilmelidir ve bu ise, iki, ayrı "demos"un kendi "krasos"larının tecellîgâhı olacak kendi parlamentolarını belirlemesi ve belirlenecek olan o parlamentoların teşkil edeceği hükümetlerin bir masa başında "eşit üyeler" olarak müzâkereye başlamaları demektir ki, bunun artık bir demokrasi problemi olmadığını kabul edilmesi, zira, böyle bir kabulün, zaten bölünmüş -bölünük (torn) değil fiilen bölünmüş (divided) veya parçalanmış (fragmented)- bir Türkiye'yi zihnen meşrulaştırmak demek olduğu da her hâlde ayrıca iza-

ha değmeyecek kadar âşikâr olsa gerektir.

Demokrasi'nin büyük kriz dönemlerinde yetersiz kalmasının sebeplerinden birisi de, "kahramansızlık"tan neş'et etmektedir. Kahraman, bir milletin bütün varlığını, vatanını, hürriyetini, istiklâlini ve istikbâlini, hükümrânlığını muhafaza etmek için sâdece "halkın sesi"ni (fox populis) dinleyen ve o ses ne diyorsa o istikâmette politika tayin eden sıradan bir politikacı değil, daha da fazlası olarak, kendi halkına bir "ilâhî ses" (fox dei) olan; büyük krizleri halletmek için gerekli olan büyük enerjiyi halkından alan değil, halkına veren, daha doğrusu, halktaki potansiyel gücü aktüel hâlde tahvil ettiren, sıra-üstü bir beşer, bir tür mitolojik varlıktır. Çünkü halk, yâni sıradan insanlar -Gasset'nin tâbiriyle, "kitle-adamlar"- cemaatinde, sıra-üstü işlere girişebilecek teşebbüs gücü, atom bombasının îmâl edildiği radyoaktif maddenin enerjisi gibi, ancak "potens" hâlde (bilkuvve) mevcuttur. O gücün "aktüel" (bilfiil) hâlde dönüşüp bir atom bombası olarak patlayabilmesi için hariçten motive edilebilmesi gerekir ki, bu da sıradan politikacının kabiliyeti dışındadır. Esasen, belirli bir seviyede demokrasi teorisi bilenler, Sartori'nin belirttiği gibi, halk oylamasının, yâni seçimlerin, temel politikaları değil, temel politikaları belirleyecek olan politikacıları belirlediğini bilir. İmdi, buna göre, büyük kriz dönemlerinde sıradan politikacılara mahkûm olan kamuoyu, elektrik akımının en zayıf direnci tercih etmesi gibi, en kolay yolu tercih eder. Bundan dolayıdır ki, sıra-dışı bir liderden mahrum olan "halk yığını", içindeki potansiyel enerjisi açığa çıkarılmayan atom bombası gibidir ve bu sebeple de basit ve sıradan hedefleri vardır; hiçbir zaman azametli meselelerin üstesinden gel-

meye kifayet etmeyecek, güç karşısında kolay eğilmesini sağlayacak olan hedefler. Filhakîka, biz 1919'da üstümüze çöreklenen büyük krizde, şayet, sıradan politikacılara mahkûm olarak halk oylamasına gitmiş olsaydık, büyük ihtimalle Amerikan ya da İngiliz mandacılığından birisi seçilecekti. Ama, tarihin bu fay hattında bir ekip çıktı ve "Hayır! Bu olmaz" dedi. Ve neticede, on seneye yakın süre buzlu dağlardan alev alev yanan çöllerde dövüşe dövüşe kırılmış, her şeyini bitirmiş, erkeklerinin soyuna kıran girmiş bir topluma, bu adamlar yeniden ruh verdiler; İsâ Nebî gibi, cesetleri dirilttiler bu adamlar.

Bu konuda, tam da yeri gelmişken, anlamlı bir misal vermek isterim: 1916'da Bayburt, benim memleketim işgal edildi, işgalin sonlarına doğru Ermeni çeteleri Bayburt'a akıl almaz katliamlar yaptılar. İki sene sonra, 21 Şubat 1918'de Rus işgali sona erdi, Ermeniler de defoldu gitti. Bayburt'a giren Türk süvarilerinin atlarının ayaklarının altına kadınlar ehmallerini, çarşaflarını serdiler. O sırada cennet mekân babam, Bayburt medresesinde müderris olan dedemin onbir çocuğundan hayatta kalan tek evladı, sekiz yaşında, hâdiselerin canlı şâhidi; şunu anlatmıştır defaatle: İşgalin ve Ermenilerin yaptığı katliamların nihayete ermesinin sevincinin üzerinden bir yıl kadar sonra zehir gibi bir haber ulaşıyor Bayburt'a. Akşam dedem eve geliyor, yemek bile yiyemiyor; öylesine mükedder. Babaannem, "Hoca ne oldu, neden böyle huzursuzsun?" diyor. "Hele bir dur şimdilik, biraz sonra söylerim...", biraz sonra söylerim...", diyor ve nihayetinde dayanmıyor Müderris Hacı Hasan Efendi ve sırrı ifşâ ediyor: "Maya Hanım", diyor, "Haber şu ki, biz mağlup olmu-

şuz, ordularımız teslim

olmuş, Padişah efendimiz de burayı Ermenilere vermiş!". Böyle deyince, babaannem ellerini dizlerine vurarak, "Eyvah!" diye feryad ediyor; "Eyvah! Ermeniler yine geri mi gelecek?" Bunun üzerine, dedem, en sona sakladığı iyi bir haberi de vermiş: "O kadar da korkma hâtin; bir haber daha aldım, inşallah doğru çıkar" demiş ve eklemiştir "Bir Mustafa Kemal Paşa çıkmış ve 'Olmasın öyle şey!; Biz bunu kabul etmeyiz.' demiş." Bunun üzerine babaannem ellerini açıp, "Allah'ım! Sen Mustafa Kemal Paşa'nın kılıncını keskin et" diye, gözyaşları içinde, uzun uzun duâ etmiş. Babaannemin, son Osmanlı kadınlarından olan O mübârek insanın, Cumhuriyet'in ilk yıllarında çarşafından dolayı çok zulüm gördüğünü biliyorum, ama, bir gün dahi Mustafa Kemal Paşa aleyhine kimseyi konuşurmadığını da biliyorum.

Türkler "Essah" Bir Millet Olduklarına Eminseler Egemenliklerini Paylaşmazlar!

İmdi o dönemin sıra-üstü liderleri yerine, birbiriyle çene yarışına giren, içi cılk, kendi partisi içinde iktidarını koruduğunda bunu bir saltanata dönüştüren, bir asker darbesi veya Azrail darbesi olmadan genel başkanlığı devretmeyen, partisi iktidardan düşse bile iktidarını muhafaza eden partilerin, iktidarı şahsî servetleri için kullanan, ülkesinin sınırlarını ecnebî devletlere kiraya vermekten hayâ etmeyen siyasetçileri olsaydı, netice ne olurdu? Hepimiz biliyoruz ki, bir "açılım paketi" icadedilir ve İngiliz veya Amerikan mandasında birisinin tahakkuku istikâmetinde sonuç alınmaya çalışılır ve alınır da.

İmdi; "kahramansızlık faktörü"nden mâadâ, bu şekilde kangrenleşmiş bir problemin bu şekilde bir hâl tarzına kavuşturulma cihetine gidilmesi, demokrasinin rûhuna da radikal olarak muhâliftir. Çünkü, artık açıkça kendi kaderini tayin hakkını hâiz bir Kürt millî topluluğu, Türkiye'nin topraklarını ve Türklerin hükümrânlığını paylaşmak üzere fiilî olarak "siyâsî temsilcileri" ile Türklerle masaya oturmaktadırlar.

İmdi;

1- Eğer Türkler bu memleketin her tarafını bir 'bütün' olarak vatan toprağı kabul ediyorlar ise -zaten aksi ihtimâl, üzerinde konuşulamayacak noktaya gelmesi demektir- bilinmelidir ki, vatan toprağı, asla pazarlığa bahse mevzû edilemez; çünkü, burası "mülk"tür. Ama kantiyen bir terimle söylersek bir "baba mülkü" (patrimonium) değildir; yâni bir metâ gibi pazar-

lıklara konu teşkil edilemez ve “vatan”ın herhangi bir şekilde pazarlık konusu yapılması, Türk Demos’unun hakkı da değildir. Üstelik Türklerin böyle bir hakkı yoktur ve olamaz; olamaz, zîra, bir kere O, evvelen, bir patrimonium değildir dediydik; sâniyen, bu vatan ataların kanlarıyla bıraktığı mîrastır ve ölümlerinde diriler üzerinde hakkı vardır, bu hakkın ifâsı emânete sadâkattir. Ve kezâ, aynı şekilde, sâli-sen, doğacakların da yaşayanlar üzerinde hakkı vardır ve bu hak da, evlâtlarımız, için temiz, yâni hür, müstakîl ve hükümlan bir vatan bırakmaktadır ve bu hakkın ifâsı da, kezâlik, vatanın hiçbir şekilde pazarlıklara bahse konu edilmemesidir. Binânenaleyh, Türk Demos’unun böyle bir pazarlığa muvâfakat vermesi O’nun iktidârı ve meşrûiyeti dâhilinde değildir; aksi, apa-açık ihânettir ve ecdâdın ve ahfâdın lânetine mâruz kalmaktır.

2- Yine, eğer Türkler, kendilerinin “essah” bir millet olduğundan emin iseler, “millet” olmaklığın, ancak ve yalnız, hürriyet, istiklâl ve hükümlanlık (egemenlik) ile kaabil olacağını ve buna binâen, “millet” olmanın kaçınılmaz icâbı olarak, tıpkı hürriyetleri, istiklâlleri ve vatanları gibi, hükümlanlıklarının da bir metâ olmadığını ve binâenaleyh, kısmen veya tamâmen, vazgeçilebilir, devir ve temlik edilebilir, ferâgat ve fedâkarlıkta bulunulabilir addedilemeyeceğini ve bunun kendi demoslarının meşrûiyet alanı dâhilinde bulunmadığını kabul etmeleri kat’î sûrette şarttır. Mükerreren, tabî ki, kendilerinin “essah” bir millet olduğundan emin iseler.

Bu noktada karizmatik lider kadar mühim olan bir başka belirleyici husus da, hiç şüphesiz, entellektüel arkaplandır. Ve fakat ülkemizin gerek kapasite ve gerekse de omurga sağlamlığı noktai nazarından en zayıf noktası, diğer bir tâbirle “yumuşak karnı”, aydınlardır. Bu noktada, daha felsefî ve daha sıhhatli bir kavram olan “entellektüel” kavramını, “Türk(îye) aydını”nın vasatî seviyesinin çok fevkinde olması hasebiyle bilkast istimal etmediğimi de mükerreren hâtırlatmak isterim. Bu aydın makulesi içinde mâlûm bir kesiminin zâten baş hüneri süreklî ihânet içinde olmak olduğundan onların lânet isimlerini bir hamlede geçiyorum ve omurga olarak değilse de kapasite olarak en zayıf kesimine, milliyetçi aydınlara geliyorum. Ne var ki işbu mâlûm sürecin, maalesef ve maattessüf, onların da epeyce hâtırını sayılır bir kesiminin omurgasını ezdiğini görmekteyiz. Bunu da bir yerde anlaşılabilir -ama tasdik ve tasvîb edilemez- görmekteyim. Çünkü, aydın kesimini en fazla ifsad eden şey “güç”-

tür ve bu da günümüzde sermayenin ve iktidarın gücü olarak teşahhus etmektedir ki, bunların herhangi birisine yanaşan bir aydından herhangi bir işe yarar bir şeyler umulamaz, nitekim, hakikî bir millî intelijansiyanın tam da zamanının olduğu şu sıralarda, milliyetçi -daha doğrusu bugüne kadar öyle bilinen- aydınlığımızın bir kısmı çapsizlikleri dolayısıyla sade suya tirit ve çok defa da işleri daha da sarpa sardırarak şeyler yazarken bir kısmı da risk almak istemediği suskunluğa gömülmüş durumdadır ve üçüncü bir kısmı ise yükselen trende uyum sağlamağa çalışın taktik manevralar takip etmektedir.

Hâlbuki, essah bir millî intelijansiya, büyük yük kriz dönemlerinde, siyâsî kahramanların mütemmim cüzüdür ve şu anda Türkiye bunun kıtlığının sancılarını da çekmektedir. Çünkü, bir milletin çapı, esas olarak O’nun elitlerinin çapıyla orantılıdır ve bu elitlerin büyük kısmını da entellektüeller oluşturur.

2023- Yeniden bir Kuvayımillîye ruhunun, milletin geleceğinin kurtarılması bağlamında, bu toplumun içinden neşet etme ihtimali yok mudur?

D. Hocaoğlu- O ihtimali bilmiyorum, ama potansiyel fazlasıyla vardır.

2023- Belki o potansiyeli konuşmak lâzım.

D. Hocaoğlu- Evet; bu potansiyel fazlasıyla vardır. Şimdi, biraz yukarıda söylediğim bir hususu bir kere daha ele alalım, kısaca: Bir toplumun kalitesi sokaktaki insanın kalitesiyle değil, elitlerinin kalitesiyle ölçülür. Bir toplumun kalitesini hakkında bir şey sorduğunuz zaman, dikkat ediniz, yetiştirdikleri büyük insanlarla cevap verirler. Thomas Carlyle, meselâ kahramanları anlatırken altı başlık altına toplar onları: “Tanrı-kahraman” ile başlar, İskandinavların Odin’ini örnek verir. İkinci başlıkta “kahraman-peygamber” olarak Peygamberimiz’i

ele alır; o k o n u d a uzman olmayan tipik bir Batılı gibi çok şiş ve yanlış şeyler de söyler, ama say-

gılı bir ifade kullanır. Üçüncü olarak “kahraman-edipler”den bahseder, örnek olarak da Shakespeare’i verir. Krallar gelir, krallar gider; bir kısmı tahtan indirilir, bir kısmı indirilmez, ama İngilizlerin -ki Carlyle bir İskoç’tur - öyle bir kahramanı vardır ki hiçbir kimse onu tahttan indiremez... Bu kahramanın adı William Shakespeare’dir. O İngilizlerin gönlüne taht kurmuştur onun için tahtan indirilemez. Shakespeare, İngilizlere İngiliz olduğunu öğreten, kendilerine güven ve gurur duymalarını, başkalarını da saygı gösterilmesini sağlayan insandır. İşte, İngiliz milletinin kalitesinin seviyesini belirleyen kişilerden birisi odur: William Shakespeare, sokaktaki adam değil. Bunun gibi, meselâ sorarlarda da, “bizim Kant’ımız var, sizin neyiniz var?” diye. Buna mukabil, “bizim de Fârâbimiz var” diyebiliyor iseniz, mesele yok. “Bizim Michelangelo’muz var, sizin neyiniz var?” dendiğinde de “bizim de Sinan’ımız var” diyebiliyor iseniz, “bizim Napolyon’umuz var, ya sizin?” derlerse, “bizim birkaç ta-

ne Napolyon'umuz var, şimdi sayarsak sığmaz" diyebiliyorsanız, "bizim Mozart'ımız var, ya sizin?" dediklerinde de, meselâ, "bizim de Dede Efendi'miz var" diyebiliyorsanız, mesele yok. İşte o zaman sizin de medeniyetiniz var, siz de bir milletsiniz demir, çünkü medeniyet sâhibi olmak, millet olmak sokaktaki adamlarla değil, elitlerle olur. Dikkat edelim lütfen: Sıradan adam bir kıstas değildir ve sıradan insanları mukayese ettiğimizde, Türk'ün sıradan adamı ile İngiliz'in insanı arasında ciddi bir fark da yoktur. Hattâ bazı hususlarda bizim sıradan insanımız daha bile kalitelidir diyebiliriz; meselâ bir Türk kızıyla evlendikten sonra gurbete giderseniz, korkmayınız, karınız yatağına bir başka erkeği almaz; bir Türk evinden çıktığı zaman emindir ki, karısı onun namusunun bekçisidir, ayrıca bekçiye hacet yoktur. Bu bakımdan, Türkiye ve meselâ Almanya arasındaki fark, iki ülkenin sokaktaki adamlarının arasındaki farktan değil, elitlerinin arasındaki farktan kaynaklanır.

Bu noktada, sıradan insanların rolünü bir misal ile açıklayalım. Ziya Gökalp, "Hars ve Medeniyet" isimli eserinde der ki, "Esnaf çarşısında her esnaf kendi menfaati şahsiyesi için sây ü gayret sarf eder. Ama onların bu menfaati şahsiyelerinin mecbu yekûnundan menfaati âmme hâsil olur". Evet, aynen böyledir: Tek tek insanlar kendi şahsî menfaatleri için, akşam evlerine rızık götürmek için çalışırken buradan toplumun menfaati çıkar, yani sıradan insanların yekûnu sıra-üstü şeyler olur. Çünkü, millet, sıradan insanlardan oluşur ama bir "sıradan insanlar toplama" değildir. Sıradan insan basittir ve Dickens'ın "sâdece siz basit bir insansanız, her şey size basit gözükür" aforizmasında ifâde edildiği gibi, dünyası da basittir; herşeyi basite indirger. Tarih bilgisi basittir, hattâ tarihsizdir, o, esas olarak yaşadığı ânı bilir, geçmiş ve geleceğe uzanan bir vizyonu yoktur, geçmiş ve gelecek arasındaki "şimdi"ye hapsolmuş olarak yaşar, hemen herşeyi sınırlıdır, derinliksizdir, siliktir; her şeyin merkezine kendisini, çocuklarını, ailesini kor ve ilââhir... Ama bu sıradan insanlar önlerine tarih çapında bir adam düşüğü zaman bir volkana, bir tsunamîye dönüşebilir. Napolyon için Victor Hugo'nun ne dediğinden bahsettik; Doğu'dan anlamlı bir örnek ola-

rak Cengiz'e bakalım şimdi de: Cengiz'den önce, Moğollar birbirleriyle diğışen kabilelerden oluşuyordu, Cengiz onları dünyanın efendisi yaptı. Neden başka zaman değil de, illâ ki o zaman ve neden Cengiz? Evet, Cengiz, çünkü, hiç kimsenin dikkatini çekmeyen süflü bir kavim olan Moğolların göğüslerindeki volkanı ancak O indifâ etti-rebildi de ondan. Bu gibi insanlar, yani kahramanlar, Allah'ın bir lütfu, bir vediasıdır; onlar mektepten yetişmezler, oy sandığından da çıkmazlar, hocaları da yoktur; Cengiz, Cengiz olarak gelir, Napolyon Napolyon olarak, Fatih ise Fatih olarak, bir anlamda "peygamber" gibidirler: Onlar, aslında, gelmezler, "gönderilirler"... Eğer Cenab-ı Hak bir milleti bir yere çıkartmak istiyorsa O'na bir Cengiz gönderir, bir Napolyon gönderir, bir Yavuz gönderir, onlar da insanların önlerine düşerler, aşlamazları aşırır, yenilmezleri yendirir, bellilerin bellerini kırar, başlıların başlarını eğdirirler ve şu sonucu alırlar, ki kahramanların belki de en birinci vasfı budur. Bir kahraman, dünyanın her yerinde, bütün insanlara, milletinden ve ülkesinden bahsederken, bilmeçburiye, hürmetkâr bir lisan kullanmaları gereğini öğreten kişidir.

İşte, sıradan politikacıların yapamayacakları, çaplarının elvermeyeceği budur.

Şimdi biz, şu anda, sıradan bir kriz yaşamıyoruz; bu, şöyle ya da hâle yo-

la konacak bir ekonomik kriz veya ona mümâsil birşey değil; çok sıra-üstü bir kriz. Şimdi bu noktada tekrar Gasset'ye aydet edelim: O, "Kitlelerin İsyânı" isimli muhalled eserinde, "Sıradan insan-yâni O'nun tedâvüle sürdüğü terimle "kitle-adam"- dediğimde kast ettiğim şey düpe-düz alelâde insandır; ama bununla, sâdece, işçileri, çiftçileri kastetmiyorum, ufku dar olan herkesi kastediyorum" der ki işbu ufku dar olanların başında da ilim adamları gelir. Hattâ, O, ilim adamlarını, kitle-adamın prototipi sayar. İşte, günümüzde, kitle-adamın prototipi olan bu kişiler üniversiteleri tıka-basa dolduruyor, ama bir işe yaramıyorlar. Benim ülkem alev alev yanıyor, üniversitelerden ses yok ve meydan, üç kitap okumadan otuzüç kitap yazan, Necip Fazıl'ın tabiriyle, aslımı gördüğü hiçbir şey, posasını görmediği hiçbir şey olan bu zevata kalıyor; Türkiye'ye bu boş adamlar gündem koyuyor, Başbakan onları "âkil adam" olarak kabul ediyor; yâni, zihniyet dünyamızın elitleri onlar! Öyle mi?

Eliti bunlar, kendi dar uzmanlık alanının dışındaki fikirleri çocukça olan, uzmanlık alanı tam da bu konular olanların ise teknik bilgi dışında zihni aktivitesi olmayan, onların ise ya ard niyeti hayli kabarık, ya da yüreği yetmez olan, ortayerde filozof olarak endam arzedenleri ise gazeteci-yazar olan zavallı bir ülke!

Bunlar elit değil.

Elit olsalardı, "Türk'e ve Türkiye'ye bişeycikler olmaz" saçmalığını tekrar edip durmazlardı. Ne demek oluyor ki, "Türk'e ve Türkiye'ye bişeycikler olmaz"?

Bir defa, zaten Türk'e olan olmuş da gören yok; saniyen, bu topraklarda yaşamış, saltanat sürmüş diğer kavimlere ne olduysa Türk'e de olur, Türk'ün herhangi bir imtiyazı yok ki; ve oluyor da nitekim.

Anadolu toprağındaki evvelki kavimlere neler oldu; kim üzerinde tefekkür ederek ders çıkarıyor? Çok şey oldu onlara ve silindi gittiler.

Tek bir örnek yeter mi acaba? Anadolu'daki en uzun siyasî varlık, Hititler'inkidir: 1400 yıl! Bizim yekûn varlığımızdan takriben beşyüz yıl daha fazla: M.Ö. 2000 ilâ 600 arası. Muhtemem bir imparatorluk kurdular, saltanat sürdüler, sonra parçalandılar, sonra yıkılıp gittiler... Hitit ahalisi şuraya buraya dağıldı, mabetleri yıkıldı, eser-

leri sağa sola saçıldı, sonra da unutuldu, hâfizalardan silindiler. Öyle ki, M.Ö. 500'lerde buraya Persler, yani Dâra'nın orduları, geldiği zaman Hititlerden bahsedilmiyordu; artı toprağın altına çekilmişlerdi. Dâra'dan 200 sene sonra İskender geldiğinde de Hititler'den bahsedilmiyordu, Romalılar geldiğinde de; füc'eten gitmişlerdi sanki, yer yarılmış, yerin dibine uçmuşlardı adetâ. XIX. asır sonlarına doğru onlardan bahsedilmeye başlanıyor, ancak XX. asırla birlikte yeniden keşfediliyor. İşte Hititlerin macerası birkaç cümle ile bu; ders almaya yeter de artar bile. Türklerin macerasının böyle noktalanmayacağını kim hangi hakla söyleyebilir? Esasen bu gidiş de o gidiştir.

Bu Coğrafya Büyük Güçlerin Son Maçına Çıktığı Yer

2023- Anadolu coğrafyası medeniyetleri yutar yani...

D. Hocaoğlu- Ortadoğu coğrafyası dünyanın en kötü coğrafyası, aynı zamanda da en iyi coğrafyası. En iyi, zira, Osmanlı, Orta Asya'da olmaz, burada olur. Kötü coğrafya, bilhassa Anadolu! Çünkü kavimlerin geçiş yeri; tam ana arter üzerinde, o sebeple de düşen bir daha kalkamaz. Ve bu coğrafya bütün büyük güçlerin son maçına çıktığı yerdir. Dünyanın lordu olmak istiyorsanız, son büyük maçınızı burada yapacaksınız. Amerika dünyanın lordu olma maçına burada çıktı ve saplandı kaldı. Ne ileri gidebiliyor, ne çıkabiliyor. Burayı ele geçirirseniz tam cihangir olursunuz. Buradan dönerseniz küçülmeye başlarsınız, ine ine dibe iner ve kaybolursunuz, burası öylesine netâmeli bir coğrafya; öyle ki, dilinizi konuşan bile kalmaz. Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından yüz yıl sonra, bugün hâlâ entellektüel ve akademik hayatta yaşayan bir dil olan Latince'yi konuşan insanların, yani Romalıların buharlaşmışçasına kaybolmuş olması da bir başka dersi. Benim söylediğim şu: Burada bir düşersek, yüz yıl sonra bu topraklarda da dilimizi konuşan insanlar kalmayabilir.

2023- Irak'ın işgali bu toplum için yeterince uyarıcı olmadı mı? Türkiye'yi size göre bıçak sırtı bir duruma getiren en önemli saik nedir? Etnik milliyetçiliğin geldiği durum mu? AB'nin, ABD'nin dayatmaları mı?

D. Hocaoğlu- Şöyle cevap vereyim, müsaade ederseniz. Bizim problemimiz, Cumhuriyet ile başlamadı tabii ki; kökleri XVI. asra kadar iner. XVI. asırda dünyada bir şeyler oluyor-

du ve biz bu olup biteni okuyamadık. Olup biten şeydu: Dünyada bir entellektüel ve ilmî akım doğuyordu, bunun adına sonraları Rönesans dendi. Temelleri daha evveline inen Rönesans, Avrupa'nın bin yıllık uzun uykusundan uyanışı idi. Rönesans'ın ardından XVI. asrın ortalarına doğru sahici bilim adamları nesilleri gelmeye başladı. Rönesans'ta filozof yoktur; Erasmus, Rabelais, filozof değil, "düşünür"dür, "deneme yazarı"dır ve bir de san'atkârlar vardı, onlar, birçok bilimin temellerini atmıştı. İslâm dünyasının muazzam te'sirleri olmuştur bu akıma; en basitinden, VI. asır başında Arap rakamları bilinmiyordu, Arap rakamları bilinmeyince de cebir gelişmiyor, yani yüksek matematik ortaya çıkamıyordu. Ama asrın sonlarına doğru John Napier logaritmayı kuruyor; gerçi El Hârizmî, El Câbir logaritmanın, cebirin temellerini atmıştı, ama, ilerleten Batılılar olmuştur. Yine aynı asrın hitâmına doğru ve XVII. asrın başlarından itibaren büyük âlimler ve filozoflar sökün ediyor; Galileo gibi, Kopernik gibi; artık felsefede Descartes vardır, Bacon vardır ve sonra diğerleri ve nihayet, başı diğer devlerin omuzlarının üstünde yükselen Isaac Newton! Osmanlı'da ise duraksamalar başlamıştır; Takiyüddin'in Rasathânesi'nin yıkımı, "yıkım"ın da mîlâdıdır, bir anlamda ve çok geçmeden, Batı ilmine ilk önceleri "Frenk Fodulluğu" denir. Artık, Ekmeleddin İhsanoğlu'nun dile getirişiyle, "Büyük Cihat'tan Frenk Fodulluğuna" geçiş başlamıştır ve bu da zamanla ölümcül tesir yaratmıştır. Batı'da ilmin yükselişinin sonucu, dışlı çarkların dönmeye başlamasıdır, yani sanâyi' çağı! Bundan böyle de dünya, dışlı çark döndürenler ve döndürülenler olarak ikiye ayrılmış, dışlı çark döndürenler, döndürülenlerin çanına ot tikamış, medeniyetlerini yıkmış, kültürlerini tahrip etmiştir. Böylece, ortaya

bizim için bir "güç problemi" çıkmıştır; hâlâ çözülemeyen güç problemi. Biz anlamadık meselenin kühünü ve bundan dolayı da sanayi toplumu olmadık ve böylelikle, güç problemini çözemediğimiz için de sürekli kaybettik; toprak kaybettik, medeniyetimiz tahrip oldu ve en nihayetinde Anadolu'ya sığındık. Kaybedişimizin, küçülmemizin diğer bir sebebi de tarihin tabii akışıdır. Milliyetçilikler uyanmaya başlayınca biz Türkler topraklarımız içinde bulunan ve hiçbir zaman asimile etmeyi düşünmediğimiz -asimile etmeyi düşünseydik edebilir miydik bahsi başka bir bahistir- tebaamızın milliyetçiliklerinin uyanması veya uyandırılması, Anadolu'ya sığınmamızı intâc etmiş oldu.

İmparatorluğumuzu küçültmek zorundaydık, çünkü imparatorluklar çağı kapanıyordu. Ve bu kapanan imparatorluklar çağında aynı dinde olmak bile kurtarmayacaktı.

Ayrışma Ayrılmaya Yol Açır

2023- Araplar örneğinde olduğu gibi.

D. Hocaoğlu- Evet, aynen buyduğunuz üzere: "Araplar örneğinde olduğu gibi". Aslında bu gerçeği, İbn-i Haldun altı asır evvel dile getirmiştir. Müsterek din sahibi olmak mutlaka çok kuvvetli bir ortak payda, bir dinî asabiye demektir; ancak, dinî asabiye tek başına kifâyetsiz kalmaktadır: Aynı dine inanmak, o dinin mü'minlerinin hepsinin aynı devletin aynı derecede sâdik üyeleri olmasını gerektirseydi, bütün Müslümanlar bir tek devlet, bütün Hıristiyanlar da bir tek devlet olurdu. Dinlerin böyle bir iddiası da

yok, gücü de yok. Tabiatıyla, burada, din ile milliyetin hattâ ırkını idantik-leştiği Yahûdiliğin ve monoteist-ekümenik dinler öncesindeki, her milletin ayrı bir panteonunun bulunduğu kavmi/millî dinlerin, nevi şahsına münhasır hassaları sebebiyle istisnâ tutulmaları gerektiğini sanırım bilmeyen yoktur. Dinî asabiye'nin tek başına kifâyetli kalışının sebebi, dinlerin - monoteist-ekümenik dinlerin yâni - aşırı derecede geniş totaliteler olması hasebiyle mü'minlerinin soylarından soplardan müstakillen hepsine aynı derecede istiklâl meşrûiyeti vermesidir. İmdi, Kadisiye muhârebesi öncesinde İslâm ordularının, henüz Müslüman olmamış Araplara elçi göndererek, "Ey Arapların çocukları! Fârisilere karşı bize yardım ediniz!" talebini iletmesi de göstermektedir ki, neseb asabiyesinin gücü ve önemi hemen ekseriyetle dinî asabiye'nin gücünden ve öneminden daha büyüktür. İşte bu hakikati, ne yazık ki, ancak çok acı tecrübelerle öğrendik; aksine, gerçeği kabul etseydik, artık Türkçe'nin konuşulmadığı toprakların Türkiye sayılamayacağı gerçeğinden hareketle, İmparatorluğumuzu kendimiz küçültür ve bir "Ottoman Commonwealth" (Osmanlı Milletler Topluluğu) kurabilirdik ki bu da, idaremiiz altında bulunan Müslüman milletlerle ve halklarla kansız ayrılmamıza sebebiyet verirdi ve üstelik onların üstünde bir otoritemiz de olurdu. Ama olmadı; neticeten ayrıldık, çünkü ayrıştık; ayrışma, ayrılmayı bizzarûre intâc eder. Ayrıldık, ama bu kanlı ve husumetli, kırgınlıklar ve hayal kırıklıkları yaratan ve kanaması hâlâ dinmeyen derin bir yara yaratan bir ayrılma oldu, arada husumetler doğdu. Öteki türlü olsaydı, bir defa, bu kadar enerjimizi kaybetmezdik, insan kaynaklarımızı ve nüfusumuzu bu kadar hırpalamazdık. Osmanlı, sâdece üç milyon civârında insanını 1. Dünya Harbî'nde kaybetti; işte bu kayıp da olmazdı. Şimdi Kürtler ile de aynı sıkıntıyı yaşıyoruz: Aynı dinden olmak çok mühim, ama yetmiyor işte ve yetmez de. Aslında, Kürtler ile toprağımızı, İstiklâl Harbî'nden önce Biz, kendimiz ayırmalıydık; olmadı ve şimdi belâsını nasıl göğüsleyeceğimizi bilemez hâle geldik. Geçmiş zamana yolculuk yapmak imkânı bulsaydım, Gazi Paşa'ya gidip, "Paşam Kürtler ile topraklarımızı ayırın" derdim. Vâkıa o vakitler, İngilizleri mi tercih edersiniz, Türkleri mi, denildiğinde, Kürtler, Türkler'i tercih etmişti ve muhtemelen Paşa'yı yanıtlan da bu olmuştu. Ve tabii, daha fazla toprak kaybetmeye tahammül edememenin de, muhakkak ki, majör bir belirleyiciliği vardır ve bu da Biz'i onlar ile

birlikte yaşamağa mahkûm etmiştir; bu, getirisi götürüsünü kurtarmayan bir mahkûmiyet ve çekilir gibi değil doğrusu. Uyanan etnik bilinç herşeyi mahvediyor; işte bu bambaşka bir şey. Gerçi bu da mühim bir miyasta telâfi edilebilirdi, yâni Kürtler entegre edilebilirdi, asimile edilmesinden bahsetmiyorum, ama en iyisi o olacaktı şüphesiz. Hiç olmadı da değil aslına bakarsanız; devlet tarafından başlatılan ve yine devlet tarafından durdurulan bir araştırmanın tam olarak açıklanmamış sonuçlarının özet yayını, PKK isyanına rağmen, 2,5 milyon kadar Kürdün, kendilerine Kürt denilmesini hakaret olarak kabul edecek kadar Türkleşmiş olduğunu göstermektedir, bu "asimilasyon"dur ve asimilatörler için iyi birşeydir şüphesiz -buna mukabil bir hayli Türk'ün de Kürtleşmiş, yâni Kürtler tarafından asimile edilmiş olduğunu da unutmayalım.- Bunun haricinde, evlilik, birlikte uzun müddet yaşama gibi saikler de muayyen bir miktar entegrasyonu sağlamıştır, ama bilumum entegrasyon denemeleri, işlerin kördüğümüne dönüştüğü kritik noktada bekleneni vermiyor, vermez / veremez; dahası bazı hâllerde bumerang tesiri yaratarak aksi sonuçlara yol açabilir. Söz gelimi, Anayasa'da yapılacak olan bir tâdilât ile Kürtçe'nin de Türkçe ile birlikte ikinci resmî dil olmasını öngören hüküm referandumuna götürülecek olursa, işbu melezi evliliklerden oluşan aile efradı-

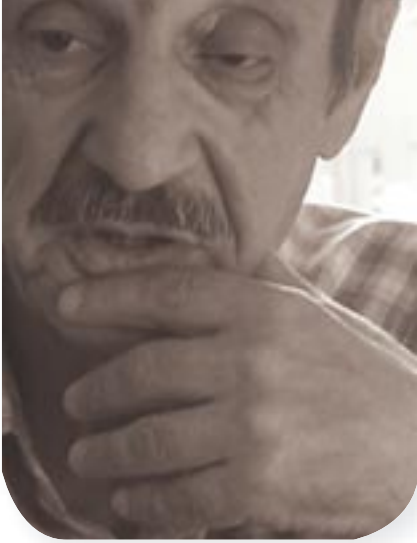

nın ezici ekseriyetinin "evet" oyu vereceğini söyleyebiliriz.

Türkiye Bükemediği Bileği Öpmeye Hazırlanıyor!

2023- Kısmen entegrasyon başarılı yâni. Peki tam mânâsıyla bir başarı için ne yapmak lâzım?

D. Hocaoglu- Bu çok önemli bir şeydir. Vâkıa "entegrasyon", bir cemiyeti bir başka cemiyetin içinde eriterek kendisine dönüştürmek olarak tanımlayabileceğimiz, birçok yerde farklılıklar arasındaki sağlıklı münasebetler örgüsünü anlatan bir terim olarak kullanılırken bazılarıncı "konsensus"-un müteraâdifi olarak da anlaşılan, ve "kendisine benzetmek" anlamını taşıyan, bazı yazarlar tarafından "benzeşmek" şeklinde Türkçeleştirilen "asimilasyon" kadar vuzuha kavuşmuş olmayan, tanım çerçevesi çok esnek ve bu sebeple neredeyse adetâ herkesin kendisine göre anlamlandırdığı bir kavram. Buna binâen, entegrasyonun, potens olarak düşük şiddette olsa da -burada "şiddet" kelimesini "violence" anlamında değil de "magnitude" anlamında kullandığımı vurgulamaya gerek görmekteyim- farklı etnik mensûbiyetlerden neş'et edecek gerginlik ve/ya çatışmaları hâvî olduğunu bilerek yine de millî birlik ve bütünlük açısından çok faydalı olduğunu belirtmeliyiz. Ama bunun tam olarak başarılabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti'nin entegrasyon araçlarının güçlü olması lâzımdı. Bu da sanayi toplumunun inşâ ve nüfus harmanlanması ile mümkün olabilirdi. Burada nüfus harmanlanması, apayrı bir ehemmiyet taşımaktadır; ülkenin muayyen bir bölgesinde muayyen bir etnisitenin yoğunluk kazanması, onlarda zamanla, kendine yeterlilik hissi kazandırır ki bunun geleceği nokta eninde-sonuda ayrılıkçılıktır. İmdi, yukarıda millet olmanın vasıflarını tadât ederken, "hürriyet, istiklâl, kendine yeterlilik ve hükümlanlık" olmak üzere dört madde tesbit etmiştik; "kendine yeterlilik", bir başkasına yaslanmadan, kendi-kendisini yönetebilmek, kendi iktidârı ile ayakta durabilmek demektir ki, felsefî olarak tam ve hakikî anlamıyla Tanrı'ya mahsustur, O'nun tekelindedir; nitekim, İslâm akaidinde Allah'ın yedi sıfatından birisi de budur: "Kıyam binefsihî", yâni, kendine yeterlilik. Buna göre, etnik bir nüfusun muayyen bir bölgede ekseriyet oluşturacak şekilde kümelenmesi kendine yeterlilik hissini doğurur ve besler; bu durumda endüstrileşmek de ayrılıkçılık taleplerini azaltmaz, arttırır bile hattâ; çünkü, bahse konu bölge smâileştiği tak-

dirde bir etnik burjuva ve etnik işçi sınıfları da doğacaktır ve modern milliyetçilik ise, sınıflaşmış cemiyetlerde bir ortasınıf ve daha da fazlasıyla burjuva ideolojisidir. Eğitim de aynı bumerang tesirini hâsıl eder, kezâ; milliyetçilik hareketlerinin dâimâ eğitim seviyeleri yüksek bir elit tabaka arasında başlayıp kitleleştiğini anlamak ve bu bumerang tesirinin gücünü test etmek için, sömürgelerdeki milliyetçilik hareketlerinin câhil avam tabakası eliyle değil, sömürgelerin açmış olduğu mekteplerde okuyanlar tarafından başlatıldığına ve sonuç aldığına dikkat edilmesi yeterli olur sanırım.

İşbu nüfus harmanlanmasının en kötü ve şüphesiz gayri insânî şekli, elbette sürgün ve benzeri metodlardır; bu metod nefret ve kin doğurmaktan ve bir de haklılık kazandırmaktan daha öteye bir netice hâsıl etmez. Binâenaleyh, etnik nüfus kümelenmesinin izâle edilmesi gerekirdi, yukarıda bahsettiğimiz hususlara dikkat ve riâyet ederek: Türkiye'nin sınıflaşması, iş-aş imkânlarının oluşturulması, göçün, karşılıklı olacak şekilde -sadece Kürtlerin Türk-yoğun bölgelere değil Türklerin de Kürt-yoğun bölgelere göç-câzibeli hâle getirilmesi, Türk-Kürt evliliklerinin devlet tarafından desteklenen sivil kuruluşlar vâsıtası ile -ama hakikî sivil, NGO ve benzeri câsus teşkilatları değil- daha da teşvik edilmesi, etnik nüfusun yurt sathına iyice dağılması, entegrasyonu daha da derinleştirip kökleştirecek, etnik ateşin hararetini mâkul, tolere edilebilir bir seviyeye düşürecek, zamanla da, ağıbî ihtimâl ile, günümüzde, bütün gücünü kaybeden komünistliğin bir nostaljiye dönüşmesine benzer bir âkıbete mâruz bırakacaktır.

Leslie Lipson, Demokratik Uygurluk'da, etnik nüfusun muayyen bir bölgede kesâfet kazanmasından bahsederken, "...ulusal çapta azınlık olan

bir grup, kendi bölgesi içinde bir çoğunluk oluşturabilir. Bu durumda, birbirlerine yakın olmaları ve belli bir alan üzerinde denetim kurmuş olmaları, ayrılıkçı duygularını ve güçlerini artırabilir." demektedir. Fakat Lipson'un bu analizinde, beklediğim derinliği bulamadım. Ben biraz daha detaylandırmağa gayret ettim muhtelif yazılarımda; özeti şöyle: Bir ülkedeki belirli bir etnik nüfus oranı, genel kabule göre, eğer yüzde 35'i geçiyorsa, o ülke genellikle mozaik ülke olarak adlandırılır. Kaldı ki, Türkiye'deki dil ölçümleri, nüfusun yüzde doksanının Türkçe'yi birinci dil olarak kabul ettiğini göstermektedir. Bu tartışmaya devam etmek buranın konusu değil; o sebeple kısa geçerek asıl söylemek istediğime geleyim. Yapmış olduğum araştırmalar, şunu göstermektedir diyebilirim: Belirli bir etnik nüfus, şayet, toplam nüfusun yüzde onuna -ki bu yüzde on (%10) değerini "eşik değer" olarak tanımlıyorum - yaklaşıyor ya da geçmişse, bu, ciddi bir etnik problem in azından potansiyel olarak mevcudiyetinin göstergesidir; Türkiye'de Kürtlerin, Amerika'da İspaniklerin durumu gibi. İkinci olarak, bu nüfus ülkenin tamamına homojene yakın bir şekilde dağılmış olmayıp, belirli bir alanda konsantre olmuş ise risk bir kat daha artmış demektir; üçüncü olarak, bu konsantre olmuş bölge ülkenin daha rahat kontrol edilebilen iç bölgelerinde veya düz ovalık bölgelerde değil de uç bölgelerinde ve hele bir de dağlık bölgelerindeyse risk daha da büyümüştür; dördüncü olarak, bu bölge tam da sınırda ise risk daha da büyümüştür, beşinci olarak, sınırın öte tarafında aynı etnitiye dayanan bir devlet ya da bir devlet oluşumu var ise işler iyice çatalaşmıştır; altıncı olarak, bahse konu etnik grup, otantik ise hâkim unsura "işgalci" nazarıyla bakar ki bu da ta-

rihî risk faktörüdür; yedinci olarak - bundan aşağısı Amerika'da olmayan faktörlerdir - bahse mevzû ülke, küresel büyük aktörlerin menfaatleri icabı tâkatten düşürülmesi, ufalanması gereken bir bölge olarak görülüyorsa risk artık zirveye tırmanıyor demektir; buna ilâveten, sekizinci olarak, o ülke, kendisini ufalamayı planlayan güçlere karşı çıkacak güce sahip değil ve daha da kötüsü, onlarla lâubâllilik derecesine varan kontrolden çıkmış, tâbi'-metbû münasebeti türünden iç içe geçmiş, siyasi, iktisadi bağlar ile bağlanmış ve binâenaleyh, siyasi iktidarlar kadar askerlerin dahi O'ndan icâzet almadan kendi ülkelerinde politika geliştirmeleri muhâl mertebesine vâsıl olmuş ise, o ülkenin işi bitmiş demektir. Bu risk faktörleri daha da detaylı aslında, ama artık bitireyim: Nihâyet, dokuzuncu olarak, yüzbinlerce polisten, askerden, binlerce tanktan, topdan, uçaktan oluşan muazzam bir asker-polis gücüne karşılık, çeyrek asırdır devam etnik bir işyan bastırılmıyor ise, o ülkeyi hiç kimse kurtaramaz kolay-kolay; çünkü siyasette kuraldır: Kılıç çeken kılıç ile düşürülemez ise, o kılıcı çekenle ergeç, ama mutlaka masaya oturur.

İşte vaziyet kısa budur ve zannedirim artık ne demek istediğim vuzuha kavuşmuş olsa gerektir: Türkiye, bükemediği bileği öpmeye hazırlanıyor!

That's it!

* Sayın Durmuş Hocaoglu ile gerçekleştirdiğimiz bu söyleşi 100. sayımızda, düzeltmelerin yetişmemesinden dolayı yer alamamıştır. Zaman zaman sayfadan uzanan bir elin boğazımızı sıktığını hissederek okuduğunuzu düşündüğümüz bu uzun söyleşinin ne yapılması gerektiğine dair derinlikli analizlere olan ihtiyacı daha da belirginleştirdiğine inanıyoruz.